

У 2023–2024 роках уряд постійно наголошував на посиленні ролі атомної енергетики у зв'язку з війною та масованими обстрілами енергетичної інфраструктури. Щойно парламент укотре взявся за проблему ХАЕС, з'ясувалося, що планують викупити реактори у Болгарії – ті самі, які свого часу були виготовлені російським «Росатомом» для болгарської АЕС «Белене», однак її будівництво фактично заморозили.

У середині зими – початку весни 2025 року в стінах Верховної Ради розгорнулися гарячі дискусії: пропрезидентська більшість і союзні фракції («Батьківщина», «Платформа за життя та мир», деякі депутатські групи) підтримали законопроект, який дозволяє добудувати Хмельницьку АЕС і укласти договір на постачання реакторів із Болгарією. Натомість частина депутатів з інших фракцій (зокрема «Європейська солідарність» і «Голос»), а також антикорупційні та громадські організації, різко засудили такі кроки й попередили про можливі корупційні наслідки, а також фактично легітимізацію російських ядерних технологій.

Читайте також: **Влада та "Слуги народу" у ВР вже починають «Велике атомне крадівництво» - депутати проголосували за \$1 млрд на російський реактор**

Що передбачає ухвалений закон і чому він викликає суперечки

Закон, який розширює повноваження «Енергоатому» та дає старт добудові двох блоків на Хмельницькій АЕС, прийняли в другому читанні 269 голосами. Важливим моментом стало те, що сам законопроект не називає чіткої суми угоди й не конкретизує, чиї саме реактори купуватимуться. Утім, із заяв чиновників та згадки про досвід Болгарії випливає, що орієнтовна ціна може стартувати від 600 мільйонів євро. Варто зауважити, що болгарський парламент ще раніше встановив мінімальну вартість у 600 млн євро для тих реакторів, які Софія готова продати.

Ключові претензії опонентів:

- 1. Походження реакторів.** Попри запевнення представників уряду, що «це не російські, а болгарські реактори», критики нагадують, що йдеться про обладнання розробки «Росатому» (типу ВВЕР-1000), а деякі його складові виготовлені саме на підприємствах РФ. Болгарія купила це обладнання у 2000-х роках, однак станцію «Белене» так і не добудувала. Відтак, виникає запитання: чи не доведеться Україні в подальшому звертатися до «дочок» «Росатому» або інших російських структур, щоб забезпечити добудову чи обслуговування блоків?
- 2. Корупційна складова.** Антикорупційні активісти наголошують на високих ризиках нецільового використання коштів, адже остаточної вартості й усіх умов контракту досі немає. Комітет Верховної Ради з питань антикорупційної політики визнав законопроект корупціогенним. Крім того, існує небезпека, що цим проектом зловживатимуть у контексті держгарантій і можливого міжнародного фінансування.
- 3. Процедурні порушення.** Противники наголошують, що для прощтовхування рішення була застосована доволі нетипова схема: ключові норми щодо добудови ХАЕС, які раніше не змогли ухвалити окремим документом, внесли «до другого читання» в інший законопроект, не пов'язаний із ядерною енергетикою. Така практика може розглядатися як порушення Регламенту ВР.
- 4. Час і місце.** На думку опонентів, Україна зараз передовсім потребує коштів для закупівлі зброї й закриття воєнних витрат, а також для відновлення критичної інфраструктури та підтримки соціальних програм. Тоді як будівництво нових атомних блоків – це перспективи на 5–10 років і більше; до того часу, наголошують експерти, невідомо, якою буде ситуація на енергоринку й чи виправдає себе такий проект.

Позиція уряду та президента Зеленського

Президент Володимир Зеленський публічно підтримав добудову Хмельницької АЕС. Він наголосив, що це посилить енергетичну незалежність України, особливо в умовах, коли Росія систематично обстрілює вугільні та теплові електростанції,

гідроенергетичні об'єкти й лінії електропередач. Зеленський висловив переконання, що два додаткові реактори – це більш ніж 2 ГВт потужності, які «дозволять навіть у зимові місяці обходитися без імпорту електрики».

Серед інших офіційних аргументів на користь добудови:

- **Енергетична безпека:** кожен додатковий гігават атомної генерації зменшує ризики виялових відключень та залежності від імпорту.
- **Порівняно невисока собівартість:** атомна електроенергія традиційно вважається дешевшою за теплову й газову генерацію.
- **Стратегічний розвиток:** міністр енергетики Герман Галущенко переконаний, що в перспективі ці блоки гарантуватимуть стабільність енергосистеми, стимулюватимуть розвиток промисловості й експорт електроенергії в ЄС після завершення війни.

Урядовці додають, що лівова частка обладнання для Хмельницької АЕС була або буде виготовлена на українських підприємствах. Мовляв, нинішні «російські» реактори давно мають українське наповнення, а з часів СРСР подібні установки лишаються типовими на багатьох АЕС Східної Європи (зокрема в Чехії, Болгарії тощо).

Читайте також: **Обличчя ОЗУ Галущенко: атомну енергетику України контролюють люди Андрія Деркача, тобто - ФСБ**

Аргументи прихильників добудови

Поданий урядом законопроект про добудову атомних реакторів наприкінці 2024 року у парламенті зняли з розгляду. Але зараз пропрезидентська фракція із союзниками провела через Раду схожий документ. При чому внесла норми щодо атомних блоків у документ, який готували до другого читання зовсім в іншій сфері - про спрощення умов ведення господарської діяльності.

1. **Миттєвого й дешевшого варіанта немає.** Майданчик ХАЕС-3 та ХАЕС-4 технічно спроектований під реактори ВВЕР-1000, тому перехід на інші технології (наприклад, малих модульних реакторів чи західних альтернатив) потребуватиме більших затрат і часу на переобладнання. Прихильники наголошують, що саме ВВЕР-1000 широко використовується в Україні: чотири діючі АЕС мають разом 13 блоків такого типу, тож їхня надійність підтверджена десятиліттями експлуатації.
2. **Дефіцит потужностей, підірваних російськими атаками.** Масовані обстріли пошкодили чи зруйнували десятки енергетичних об'єктів, зокрема ТЕС та ГЕС. Тому, на думку уряду, нам конче потрібен додатковий обсяг генерувальних потужностей - і найефективніший спосіб отримати «велику» генерацію відносно швидко - це саме добудова ХАЕС-3 та ХАЕС-4.
3. **Підтримка ринку праці та профільних фахівців.** Запуск такого масштабного проєкту передбачає залучення сотень спеціалістів, зокрема й тих, хто виїхав зі зруйнованої Запорізької АЕС та шукає роботу в галузі.
4. **Потенційні вигоди від експорту електроенергії.** Якщо до моменту завершення будівництва відбудеться успішна інтеграція України в європейський енергоринок, додаткова генерація з ХАЕС може приносити кошти державі від експорту електрики.

НАБУ **відкрило провадження** "про розтрату 430 млн гривень на проєкти, пов'язані з будівництвом нових атомних блоків". Провадження розпочали за ч.5 ст. 191 Кримінального кодексу (Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем), повідомив нардеп Ярослав Железняк.

За його словами, група нардепів декілька місяців збирали факти, як керівництво Енергоатому витрачало великі кошти на різні активності, пов'язані з будівництвом атомних блоків. Хоча Верховна Рада не давала такого дозволу.

Читайте також: **Російські ядерні реактори й американські технології: чи потрібні Україні нові блоки на атомних станціях**

Хто вирішив роздерибанити народні гроші по фракціям:

- **Слуга народу - 190**
- **ЄС - 0**
- **Батьківщина - 15**
- **Платформа за життя та мир - 16**
- **За майбутнє - 9**
- **Голос - 0**
- **Довіра - 14**
- **Відновлення України - 12**
- **Позафракційні - 5**

Аргументи критиків і побоювання опозиції

Втім, представники опозиційних політичних сил розкритикували рішення, ухвалене у сесійному залі, зокрема й через те, що йдеться про реактори саме російського виробництва.

Ірина Геращенко з "Європейської солідарності", своєю чергою, вказала на те, що законопроект був внесений до парламенту влітку 2024 року під назвою "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення умов ведення господарської діяльності", але до розгляду у другому читанні у нього була вже назва "Про придбання обладнання, необхідного для будівництва енергоблоків №3 та №4 Хмельницької атомної електричної станції".

||

На думку нардепки, це голосування - це "найбільша афера за роки української незалежності". "Порушення регламенту, порушення здорового глузду, порушення парламентаризму. Відверто корупційна шахрайська оборудка, аби тільки протягнути закупівлю старого російського обладнання "Росатома" у Болгарії і поставити його на Хмельницьку АЕС", - заявила вона.

Окрім того, Герашенко вказала, що наразі відсутня оновлена техніко-економічна експертиза, невідома не лише вартість проєкту, але і те, скільки триватиме добування енергоблоків АЕС.

Народний депутат від фракції "Голосу" Ярослав Железняк, коментуючи це рішення, назвав його "великим атомним крадівництвом".

Отже основні аргументи критиків цього закону такі:

- 1. Походження і залежність від російських технологій.** Росія залишається виробником ядерного палива для реакторів ВВЕР-1000. Хоча Україна поступово переходить на паливо від Westinghouse, повна заміна технологій потребує значних коштів і перевірок. Якщо ж доведеться «доукомплектувати» реактори для добування, є ризик прямих чи непрямих контактів із «Росатомом». Це підриває заклик Києва до міжнародної спільноти посилювати санкції проти російської ядерної галузі.
- 2. Фінансова непрозорість.** Багато хто звертає увагу, що ціна 600 млн євро (або 640 млн доларів) – лише приблизний орієнтир. При цьому болгарський уряд може вимагати вищу суму, враховуючи інфляцію й політичні ризики. Так само й загальна вартість добування (за деякими підрахунками, мінімум 135 млрд гривень у цінах 2024–2025 років) може зрости до значно більшої позначки, що ляже додатковим тягарем на держбюджет. Окрім того, «Енергоатом» має значні борги, які можуть перешкодити якісній реалізації проєкту.
- 3. Порушення регламенту Верховної Ради.** Законопроект провалювався в окремому голосуванні, а тепер його сутність «зашили» в інший документ, не пов'язаний безпосередньо з атомною енергетикою. Опозиційні депутати наголошують, що це «згвалтування регламенту» та небезпечний прецедент прийняття рішень у такий спосіб.
- 4. Час виконання.** Навіть якщо звести останні поверхи будівельних конструкцій реально за 2–4 роки, повноцінний запуск і вихід на заплановану потужність із урахуванням усіх сертифікацій, випробувань і ліцензування може розтягнутися на 5–10 років. Критики вказують: зброя і гроші потрібні Україні «на вчора», тоді як нові блоки нічого не вирішать в осінньо-зимовий період 2025 чи навіть 2026 року.
- 5. Сумнівна підтримка Заходу.** Урядовці стверджують, що і США, і ЄС нібито схвально ставляться до проєкту добування. Втім, немає офіційних заяв про надання кредитів чи інвестицій під російські реактори. Представники ЄС натякнули, що Євросоюз за замовчуванням уникає фінансування ядерних проєктів, а тим паче розробок, дотичних до «Росатому». Тож Україні, ймовірно, доведеться самостійно залучати кошти на комерційному ринку під високі відсотки.

Реакції експертів та міжнародних структур

- **МАГАТЕ (Міжнародне агентство з атомної енергії).** Директор Рафаель Гроссі пояснює, що питання будівництва атомних реакторів у країні, яка перебуває у стані війни, – це внутрішнє рішення самої держави. МАГАТЕ може лише оцінювати рівень ядерної безпеки, але не надає остаточних «дозволів» чи кредитів.
- **Енергетичні аналітики** (Ольга Кошарна, Лана Зеркаль та інші) наполягають, що Україні варто розвивати більш сучасні технології, включно з малими модульними реакторами західних зразків, а не інвестувати в «радянські» конструкції середини ХХ століття. Також критики ставлять під сумнів терміни добування й фінансову прозорість.
- **Антикорупційні організації** (Центр протидії корупції тощо) та окремі депутати-опозиціонери заявляють, що НАБУ вже відкрило провадження щодо ймовірних розтрат на проєктах «Енергоатому», пов'язаних із будівництвом нових блоків. Існують побоювання, що надалі суми «розпорозуватимуться» неконтрольовано.

Читайте також: **МАГАТЕ на чолі з Гроссі діють як рядові статисти злочинів рф на ЗАЕС**

Воєнний контекст: зброя чи реактори?

Один із найгостріших елементів критики – недоречність масштабних капітальних витрат на проєкти, що дадуть результат через багато років, тоді як Україна веде повномасштабну оборонну війну. Критики вказують, що будь-яка сума в 600 млн євро чи тим паче 1 млрд доларів могла би бути спрямована на придбання західної зброї, боєприпасів або модернізацію системи ППО, що критично потрібно саме зараз.

З іншого боку, чимало прихильників добування наполягають, що енергетична безпека – також складова обороноздатності. Якщо Україна не зможе забезпечити стабільне електропостачання і буде змушена імпортувати струм, це послабить економіку та підвищить залежність від зовнішніх факторів. Урядовці запевняють, що пріоритетність фінансування армії є неперечною, і витрати на ХАЕС підуть із коштів «Енергоатому» чи кредитів, які беруться під державні гарантії, а не безпосередньо з військових фондів.

Читайте також: **Захоплення ЗАЕС: бездіяльність Енергоатому та**

НОВИНИ ПАРТНЕРІВ

РЕКЛАМА

Погляд у майбутнє: ризики та перспективи

Навіть за оптимістичними прогнозами, добудова ХАЕС-3 може зайняти 2,5–3 роки, а ХАЕС-4 – до 5 років. Проте, як свідчить український досвід із довгобудами, процес може виявитися вдвічі або й утричі довшим.

Технічна реалізація проекту у зоні, нехай і відносно віддаленій від активних боїв, проте в країні, що перебуває під загрозою ракетних атак, створює додаткові виклики. Цілком реальна небезпека обстрілів інфраструктури доведення, логістичних ланцюгів чи самих майданчиків.

Якщо Україна активізує співпрацю (навіть опосередковану) з «Росатомом» чи його «дочками», це може ускладнити заклики Києва до світу накладти суворі санкції на російський ядерний сектор. Водночас, якщо проєкт «Енергоатому» реалізовуватиметься винятково на вітчизняних заводах або в партнерстві з американськими чи європейськими компаніями, ризики зменшаться, але зростуть строки й витрати.

Деякі експерти застерігають, що в новій післявоєнній реальності акценти енергетичного ринку можуть зміститися: все більшу роль відіграватимуть відновлювані джерела, децентралізовані системи, локальна генерація на місцях. Великі АЕС можуть виявитися надмірно інерційними й дорогими проєктами у час, коли конкурентні підходи (мобільні електростанції, модульні реактори, інші технології) швидко розвиваються й дешевшають.

Читайте також: **Ядерний шантаж російських окупантів на ЗАЕС МАГАТЕ схоже ігнорує**

Висновки

Добудова двох блоків Хмельницької АЕС із залученням болгарських (читай: частково російських) реакторів – проєкт довгий, дорогий і політично суперечливий. З одного боку, Україна має амбіцію посилити власну енергетичну міць та убезпечитися від регулярних знеструмлень, які завдають колосальної шкоди економіці й цивільному населенню. З іншого боку, є обґрунтовані сумніви, чи виправдано вкладати величезні кошти в реактори радянського зразка, коли на фронті не вистачає сучасної зброї, а бюджет і без того відчуває шалений тиск.

Серед ключових проблем – непрозорість процедури ухвалення рішення, можливі корупційні ризики, непрояснені деталі стосовно джерел фінансування та походження основних технологій і обладнання. На жаль, чимало питань залишаються без відповіді: від остаточної суми контракту й реалістичних термінів спорудження до політико-правових наслідків у разі потреби доукомплектувати «росатомівські» вузли. Також незрозуміло, як узгоджуватиметься цей план із завданням зменшити ядерну залежність від РФ і водночас отримати повноцінну підтримку з боку західних партнерів.

Водночас уявляти атомну енергетику як суто «зайвий проєкт» у час війни теж було б недалекоглядно: атом залишається однією з найефективніших і найдешевших (у довгостроковій перспективі) форм генерації електроенергії. Сучасне жорстоке протистояння з Росією показало, наскільки вразливими є теплові, газові та вугільні станції. Тому багато експертів визнають необхідність зберігати й розвивати українську атомну галузь. Проте форму цього розвитку (чи то побудова нових реакторів за західними технологіями, чи то добудова радянських блоків) ще належить ретельно й публічно з'ясувати.

Щоб уникнути помилок, уряд і парламент мали б:

- Надати вичерпну інформацію про фінансування, терміни й технічні параметри будівництва.
- Забезпечити відкриту процедуру закупівель та контроль із боку громадськості й антикорупційних органів.
- Детально пропрацювати варіанти диверсифікації ядерного палива, щоби уникнути залежності від «Росатому».
- Пояснити суспільству, чому саме цей шлях (докупівля обладнання болгарського виробництва, що від початку було російським) є оптимальним, а не, приміром, перехід на нові західні реакторні системи.

У підсумку, доля «атомної угоди» з Болгарією та добудови ХАЕС-3/ХАЕС-4 значною мірою залежатиме від того, наскільки чесно й прозоро вдасться реалізувати цей проєкт і чи дійсно він відповідає нинішній державній стратегії: перемогти у війні, зміцнити союзників, уникнути російських впливів та водночас вибудувати конкурентоспроможну, сучасну енергетику. Якщо це вдасться, то за кілька років Україна зможе отримати додатковий потужний ресурс для відбудови. Якщо ж ні, то ризик перетворення добудови ХАЕС на корупційний «довгобуд» з усіма політичними та фінансовими втратами стає більш ніж реальним.

Матеріал підготовлено на основі повідомлень із відкритих джерел, публікацій ВВС Україна, «Радіо Свобода» та висловлювань українських урядовців, депутатів і незалежних експертів.

На цю тему:

- **Майбутнє української енергетики, значення АЕС і стратегічну доцільність**

добудови енергоблоків ХАЕС

- Українська енергетика: розвінчування міфів
- Об'єкти енергетики під ударами рашистів: гроші вклали, захист презентували, а чи є ефективність?
- Нові тарифи на енергетику: чому Уряд не дружить з головою
- Про корупцію в оточенні Зеленського: родину голови АМКУ Кириленка консультував юрист, пов'язаний з Татаровим - Схеми
- «Оцените красоту игры...»: Банкова переводить енергокомпанії у ручне керування - слідкуємо за руками
- Удар по репутації України: послы G7 зробили заяву щодо свавільного звільнення керівника української ГТС
- Злочинна мережа "смотрящих": у державних компаніях працюють прямо пов'язані з ОПУ люди з брудною репутацією, часто на кількох посадах одночасно - Bihus
- Заступник Єрмака Ростислав Шурма "зачищає" "російську" частину своєї біографії. Це гидко
- У суді розвалили справу ще одного заступника Єрмака, суддя виявилась підлічною Татарова
- Хапуги, вірогідно під прикриттям ОП, повернули велику аферу по фактичному захопленню державних обленерго

Share 15

Читайте «Аргумент» в [Facebook](#) и [Twitter](#)

Если вы заметили ошибку, выделите ее мышкой и нажмите **Ctrl+Enter**.

Коментарі

ВІДЕО

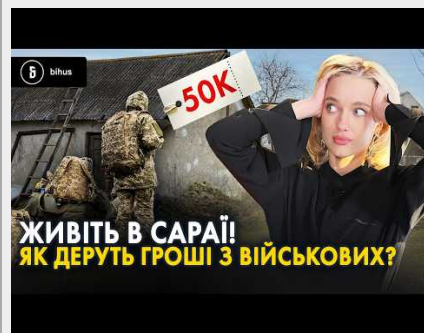
Про що не можна було жартувати в СРСР

HEAVY SHOT, VAMPIRE, NEMESIS: як «Баба Яга» б'є ок*пантів

Воюєш? Плати більше! 50к за оренду і космічні комісії: як виглядає ринок житла на фронті?

[Головна](#) [Про сайт](#) [Опитування](#)

© 2011 «АРГУМЕНТ»

Републікація матеріалів: для інтернет-видань обов'язковим є пряме гіперпосилання, для друкованих видань – запитом через електронну пошту. **Посилання або гіперпосилання повинні бути розташовані при використанні тексту - на початку використовуваної інформації, при використанні графічної інформації - безпосередньо під об'єктом запозичення.** При републікації в електронних виданнях у кожному разі використання вставляти гіперпосилання на головну сторінку сайту argumentua.com та на сторінку розміщення відповідного матеріалу. За будь-якого використання матеріалів не допускається зміна оригінального тексту. Скорочення або перекомпонування частин матеріалу допускається, але тільки в тій мірі, якою це не призводить до спотворення його сенсу.

Редакція не несе відповідальності за достовірність рекламних оголошень, розміщених на сайті, а також за вміст веб-сайтів, на які дано гіперпосилання.

Контакт: uargumentum@gmail.com